

NGUYỄN ÁI QUỐC – HỒ CHÍ MINH

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Nắm được quan điểm sáng tác văn học của Hồ Chí Minh, từ đó hiểu được tính chất phong phú, đa dạng của văn thơ Hồ Chí Minh từ nội dung đến hình thức và nắm được phương pháp tìm hiểu các tác phẩm của Người.
- Hiểu được những đặc điểm chung nhất trong phong cách nghệ thuật của Hồ Chí Minh.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LUU Ý

1. Về nội dung

a) Về quan điểm sáng tác văn học của Hồ Chí Minh

Hồ Chí Minh đã phát biểu rất rõ quan điểm sáng tác văn học của Người : trước khi đặt bút viết phải trả lời hai câu hỏi : *Viết cho ai ?* (đối tượng) *Viết để làm gì ?* (mục đích), từ đó mới xác định : *Viết cái gì ?* (nội dung) và *Viết thế nào ?* (hình thức).

Ở Hồ Chí Minh, quan điểm sáng tác này hết sức nhất quán và chính nó giải thích vì sao Người đã tạo nên một sự nghiệp văn học hết sức phong phú, đa dạng.

Sáng tác văn thơ đối với Hồ Chí Minh trước hết là hành vi cách mạng, nhằm mục đích đấu tranh giành độc lập, tự do cho đất nước. Có thấy như thế mới hiểu được vì sao có lúc Người đã làm những bài ca, bài vè, nội dung sơ sài, hình thức dẽ dại (Võ Nguyên Giáp gọi là "ép vần"). Đây là trường hợp Người hướng về những đối tượng trình độ văn hóa thấp nên phải sáng tác dưới hình thức nôm na, mộc mạc. Nhưng làm thơ để động viên những nhân sĩ trí thức thì Người lại buộc phải làm nghệ thuật thật sự, tuy vẫn nhằm mục đích chính trị (những bài thơ tặng cụ Bùi Bằng Đoàn, cụ Đinh Chương Dương, cụ Võ Liêm Sơn chẳng hạn).

b) Về phong cách nghệ thuật của Hồ Chí Minh

Phong cách nghệ thuật của Hồ Chí Minh hết sức phong phú, đa dạng. Nhưng phong cách một nhà văn, dù phong phú, đa dạng thế nào vẫn có chỗ thống nhất. Chỗ thống nhất của phong cách nghệ thuật Hồ Chí Minh là ở tính chất tuyên truyền, vận động cách mạng một cách thiết thực nhằm vào những

đối tượng và mục đích cụ thể (*Viết cho ai ? Viết để làm gì ?*). Trên cơ sở tính thống nhất ấy, phong cách nghệ thuật của Hồ Chí Minh biểu hiện rất phong phú trong quá trình sáng tác và tuỳ theo việc sử dụng các thể loại khác nhau (thơ, truyện, kí, văn chính luận,...). Bao quát toàn bộ các sáng tác của Người, có thể nhận ra ba nét phong cách cơ bản sau đây :

– Ngắn gọn, trong sáng, giản dị, thể hiện ở đề tài, ở khuôn khổ tác phẩm, ở ngôn từ, giọng điệu, ở bản chất nhân vật trần thuật (truyện, kí) hay *cái tôi* trữ tình (thơ).

– Sáng tạo linh hoạt, hoàn toàn chủ động trong việc sử dụng các hình thức thể loại và ngôn ngữ, các thủ pháp, bút pháp khác nhau nhằm mục đích thiết thực của mỗi tác phẩm. Hồ Chí Minh bao giờ cũng đặt cuộc sống lên trên văn chương nên không bị câu thúc bởi những quy phạm cứng nhắc của nghệ thuật.

– Tư tưởng, tình cảm, hình tượng nghệ thuật luôn luôn vận động một cách tự nhiên hướng về sự sống, ánh sáng và tương lai. Hướng vận động này hết sức nhất quán từ văn chính luận đến văn nghệ thuật, hầu như không có ngoại lệ.

2. Về phương pháp

Yêu cầu HS đọc kĩ bài học, chuẩn bị trả lời các câu hỏi trong SGK, đến lớp thảo luận dưới sự hướng dẫn của GV. Cân yêu cầu HS khi giải đáp các câu hỏi, phải có dẫn chứng cụ thể chọn lựa trong những tác phẩm của Hồ Chí Minh đã được học.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phần mở đầu

GV gợi ý cho HS, dựa vào SGK, phát biểu về sự nghiệp văn học của Hồ Chí Minh bên cạnh sự nghiệp cách mạng vĩ đại của Người.

2. Phần nội dung chính

Câu hỏi 1, 2

GV đặt câu hỏi cho HS ôn lại những tác phẩm của Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh đã được học ở THCS và THPT, các tác phẩm ấy thuộc những thể loại nào, nội dung, hình thức khác nhau như thế nào, từ đó cho HS thấy tính chất phong phú, đa dạng trong sự nghiệp văn học của Người.

Tiếp đó, đặt câu hỏi cho HS giải thích tính chất phong phú, đa dạng ấy của văn thơ Hồ Chí Minh. GV chú ý gợi ý cho HS tìm đến nguyên nhân là quan điểm

sáng tác văn học hết sức nhất quán của Người : *Viết cho ai ?* (đối tượng), *Viết để làm gì ?* (mục đích), từ đó quyết định *Viết cái gì ?* (nội dung) và *Viết thế nào ?* (hình thức).

Câu hỏi 3

GV đặt câu hỏi cho HS về tính phong phú, đa dạng của sự nghiệp văn học Hồ Chí Minh về mặt thể loại và gợi ý HS đưa ra nhận xét khái quát về nội dung của mỗi thể loại dựa vào những kiến thức đã học về văn thơ Hồ Chí Minh ở THCS và THPT (về văn chính luận, về truyện, kí, về thơ trữ tình,...). Chú ý yêu cầu HS nêu dẫn chứng và phân tích dẫn chứng cụ thể.

Câu hỏi 4

GV nêu lên một số tác phẩm của Hồ Chí Minh thuộc các thể loại khác nhau mà HS đã được học, hướng dẫn HS tìm những nét chung nhất về phong cách nghệ thuật Hồ Chí Minh qua các tác phẩm ấy. Ví dụ các tác phẩm : "Vi hành" (truyện ngắn), *Tuyên ngôn Độc lập* (văn chính luận), *Chiếu tối* (thơ trữ tình).

3. Phân cung cố

Hiểu rõ quan điểm sáng tác văn học nhất quán của Hồ Chí Minh. Quan điểm ấy giải thích tính phong phú, đa dạng của sự nghiệp văn thơ của Người. Nhận thức được trên nét lớn giá trị các tác phẩm văn học của Hồ Chí Minh thuộc các thể loại khác nhau (văn chính luận, truyện, kí, thơ). Hiểu được những nét chung nhất của phong cách nghệ thuật Hồ Chí Minh.

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Nguyễn Đăng Mạnh, *Mấy vấn đề về quan điểm và phương pháp tìm hiểu, phân tích thơ Hồ Chí Minh*, NXB Giáo dục, 1981 (tái bản nhiều lần).
- Nguyễn Đăng Mạnh, *Một sự nghiệp văn học lớn, phong phú, đa dạng*, trong sách *Nhà văn Việt Nam hiện đại, chân dung và phong cách*, NXB Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh, 2000, tr. 11 – 25.
- Nguyễn Ái Quốc – Hồ Chí Minh – Về tác gia và tác phẩm, Nguyễn Như Ý (Chủ biên) – Chu Huy (giới thiệu và tuyển chọn), NXB Giáo dục, 2007.